

AİLE: EN GÜVENLİ YUVAMIZ

Bugün vaazımızda toplumun inşasında önemli bir fonksiyon icra eden, toplumun çekirdeğini oluşturan, bir milletin geleceğinin inşa edildiği, toplumlarda kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin koruyucusu ve aktarıcısı olan aile kurumunu oluşturan bireylerin hak ve sorumluluklarından bahsedeceğiz.

Aile, kutsal bir çatıdır. Allah'ın tesis ettiği ve devamını istediği bir yuva. Dağılmasından arşın titrediği bir birliktelik. İslam toplumunda kadın-erkek ilişkilerinde temel değerleri İslâm'ın iki ana kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünneti belirlemiş, Müslüman toplumlar bu değerlere bağlı olarak kültürlerini oluşturmuştur.

İslam evlilik hayatına başlayan kadın ve erkeğin her birine hem hak hem sorumluluk yüklemiştir. Hak ve sorumlulukların doğru tespiti önemlidir. Çünkü evli çiftlerden birinin sadece haklarından söz edip sorumluluklarını yok saymak ya da hiç gündeme getirmeme mutlu bir ailenin idamesinde birçok problemler ortaya çıkarmaktadır.

Yüce Allah kâinatta her şeyi erkekli ve dişili olarak çift yaratmıştır. Konuyla ilgili ayeti-i kerime:

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Düşünüp ibret alınız diye her şeyden (erkekli-dişili) iki eş yarattık.” buyrulmaktadır. (Zariyat, 51/49)

İnsan da aynı kanun gereği çift olarak erkekli ve dişili yaratılmıştır. İlk insan ve ilk peygamber Hz. Adem'i (a.s.) topraktan yaratan Cenab-ı Hak, ona eş olarak da Hz. Havva validemizi yaratmıştır. Bu konuda da Kur'an-ı Kerim'de:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا...

“Allah sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile huzur bulsun diye eşini de ondan var edendir” buyrulmaktadır. (A'raf, 7/189)

İnsan neslinin devamını ve meşru bir şekilde çoğalmasını sağlamak için nikah yoluyla evlenme emredilmiş; fitrata ve ahlaka aykırı; nesle, nefse ve sosyal hayata zararlı olan zina ve fuhuş haram kılınmıştır. Ana babaya, velilere evlenme çağına giren bekarların evlendirilmelerini emreden Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Sizden bekar olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah lütfu geniş olandır her şeyi bilendir.” (Nur, 24/32) Konuyla ilgili bir başka ayette ise :

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

“Kendileriyle huzur bulasınız diye size kendi (cinsi)nizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet vermesi de O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir.” (Rum, 30/21) buyurarak evliliğin gerekliliğine ve toplumsal huzurun teminindeki rolüne dikkat çekmiştir.

Aralarındaki sevgiyi hiçbir menfaat gözetmeden yaşatan insanların, Allah’ın lütfu ile birbirlerine bağlandıklarını görmekteyiz.

Kadın ve erkek birbirinin rakibi değil, aksine birbirinin eksikliğini tamamlayan bir bütünün yarısını temsil ederler. Bu sebeple Hz. Peygamber (s.a.s.) Veda Hutbesinde eşlerin hem hak hem sorumluluklarından söz etmiş ve şöyle buyurmuştur:

“Ey insanlar! Kadınların haklarına riayet etmenizi ve bu hususta Allah’tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları Allah’ın emaneti olarak aldınız. Onların namus ve iffetini Allah adına söz vererek helâl edindiniz. Dikkat edin! Sizin kadınlar üzerinde hakkınız olduğu gibi onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlar üzerindeki hakkınız iffet ve namuslarını korumalarıdır. Kadınların sizin üzerinizdeki hakları geleneklere uygun biçimde yiyecek ve giyeceklerini sağlamanızdır. Kadınlar hususunda Allah’tan korkun ve onlara en iyi şekilde davranın.” (Tirmizi, Radâ` 11)

Evlilik birliğinin devamı için karı kocanın birbirine sevgi, saygı ve hoşgörü ile davranması, iyi geçinmeleri, birbirinin şerefine zedeleyecek ve değerini düşürecek davranışlardan sakınmaları ve cinsel ihtiyaçlarını yerine getirmeleri her iki tarafın müşterek hak ve vecibeleri arasında yer alır. Çocukların bakım ve terbiyesi de ortak görevlerdendir.

Bunun dışında karı kocanın evlilik birliğinden doğan ve hukuki niteliği ön plana çıkan bazı hak ve sorumlulukları söz konusudur ve bir taraf için hak olan diğer taraf için sorumluluk niteliği taşımaktadır.

EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI OLAN HAK VE SORUMLULUKLARI

Bir kısım hak ve sorumluluklar vardır ki hem kadın hem erkek için ortaktır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

1- Eşlerden her biri diğerine karşı davranışlarında empati ile hareket etmelidir.

Aile hayatının huzurlu şekilde devam etmesi için eşlerden her biri kendisini diğerinin yerine koymalı, kendisine yapıldığında hoşuna gitmeyecek davranışı eşine yapmamalıdır.

2- Ailede sevgi, saygı ve merhamet göstermelidir

Muhabbet ailenin mayası ve gıdasıdır. Sevgi, aile bireylerini birbirine bağlayan en güçlü bağıdır. Muhabbetin azaldığı ve hoyratça yıpratıldığı hallerde, aile sarsılmaya başlar. Aile kurumu baştan sona, yani ilk adımdan son nefese kadar karşılıklı sevgi, saygı, sadakat, fedakarlık, feragat ve yeri gelince karşısındakini kendi nefesine tercih etme olan isar denilen yüce ahlakı zorunlu kılan temel bir müessesedir. Bu vasıflarla donanmış bir aileyi Allah’ın izniyle hiçbir problem sarsamaz.

Hâlbuki modern telakkilerle yetişen insan; bencil, faydacı ve haz düşkünü olma yönünde hızla ilerlemekte ve andığımız erdemlerden uzak bir terbiye ile yetişmektedir. Bu yetişme tarzının tabii bir neticesi olarak, eşler arasında insani bir davranış olan karşılıklı güven, saygı ve sevgi duyguları zamanla zayıflarken bu sonuç ailelerin dağılmasına sebep olmaktadır.

3- Eşler birbirini ibadete ve hayra teşvik etmelidir

İbadet ve hayır işlerini eşlerin birlikte yapmaları aile içerisinde mutluluğu artırır. Bunun için eşlerden her birinin, ibadet ve taatini önce kendisinin yapması, sonra da buna eşini teşvik etmesi güzel olur.

Peygamberimiz (s.a.s.) kendisi böyle yapmış, ümmetini de buna teşvik etmiştir.

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْتَهِدُ فِي رَمَضَانَ مَا لَا يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ، وَفِي الْعَشْرِ الْآخِرِ أَشَدَّ، وَكَانَ يُحْيِي لَيْلَهُ وَيُوقِظُ أَهْلَهُ وَيَشُدُّ مِنْزَرَهُ]. أَخْرَجَهُ الْخَمْسَةُ. « شَدُّ الْمِنْزَرِ » كُنَايَةٌ عَنْ اجْتِنَابِ النِّسَاءِ أَوْ عَنِ الْجَدِّ وَاجْتِهَادِ فِي الْعَمَلِ .

Hiz. Aişe (r. A.) anlatıyor: "Resulullah Ramazan ayında, diğer aylarda görülmeyen bir gayrete girerdi. Ramazanın son on gününde ise çok daha şiddetli bir gayrete geçerdi. Son on günde geceyi ihya eder, ailesini de (gecenin ihyası için) uyandırır, izarını da bağlardı." (Buhârî, Fadlu Leyleti'l-Kadir, 5; Müslim, İtikâf, 8)

4- Eve ve çocuklara karşı her ikisinin de sorumlulukları vardır

Nitekim Peygamberimiz (s.a.s.) kişilerin sorumluluklarını hatırlatan hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا رَاعِيَةٌ، وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ فِي مَالِ سَيِّدِهِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.

“Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden mesulsünüz. İmam çobandır ve sürüsünden mesuldür. Erkek ailesinin çobandır ve sürüsünden mesuldür. Kadın, kocasının evinde çobandır, o da sürüsünden mesuldür. Hizmetçi, efendisinin malından sorumludur ve sürüsünden mesuldür.” (Buhari, Ahkam 1; Müslim, İmaret 20)

Hadis-i şerifte yalnız erkek değil kadının da sorumluluklarından bahseder. Çocukların sağlık ve eğitiminden her ikisi de sorumludurlar.

Ebeveynler, kendi anne babalarına hürmette kusur etmeyerek çocuklarına iyi bir evlat olmayı, karı-koca olarak birbirlerine karşı maruf ölçülerde davranışlar sergileyerek huzurlu bir evliliği, çocuklarıyla İslami değerlerin de öğretildiği iyi bir iletişim kurarak onlara iyi bir anne baba olmanın ilkelerini öğretmiş olurlar.

5- Eşlerin her biri diğerinin akrabalarına karşı saygı ve hürmette kusur etmemelidir

Kendi ailesine karşı sevgi ve saygı bekleyen eş, önce kendisi bu saygı ve sevgiyi eşinin ailesine karşı göstermeli; saygı ve hürmette kusur etmemelidir. Çünkü sevgi de nefret de karşılıklı oluşan bir duygudur.

6- İffetli olunmalıdır

İslam, Müslümanları zinadan korumaya çalışır. Müslüman erkekler ve kadınlar, namuslarını korumak, avret yerlerini örtmek ve başkasının avretine bakmaktan sakınmakla sorumlu tutulmuştur.

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ
وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Bu onlar için daha arındırıcıdır. Allah onların bütün yaptıklarından haberdardır.” (Nur, 24/ 30)

“Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Dışarıda kalanlardan başka ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar.” (Nur, 24/ 31) buyurarak kadın ve erkek ayrımını yapmadan Müslüman erkekler ve kadınların iffetlerini muhafaza etmesini emretmiştir.

7- Aile mahremiyetini korunmalıdır

Aile, mahrem bir kurumdur. Eşlerden her birinin mahremiyetin korunmasına özen göstermesi gerekir. Karı-koca, asla evlerinin sırlarını ifşa etmemelidir. Sırrın ifşasını Peygamberimiz, Allah katında (sorumluluğu) en büyük emanet olarak niteleyerek:

إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْأَمَانَةِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الرَّجُلَ يُفْضِي إِلَى امْرَأَتِهِ وَتُفْضِي إِلَيْهِ، ثُمَّ يَنْشُرُ
سِرَّهَا

“Kişinin eşiyle birlikte olduktan sonra onun sırrını ifşa etmesi, kıyamet gününde Allah katında (sorumluluğu) en büyük olan emanetlerdendir.” (Müslim, Nikâh, 124; Ebû Dâvûd, Edeb, 32) buyurur.

Yüce Rabbimiz Kur’an-ı Kerim’de:

هِنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ

“Kadınlar sizin için elbise, siz de onlar için elbisesiniz” Bakara, 2 /187) buyurur. Yani elbise nasıl insanları örter, sarar sarmalarsa siz de birbirinizin ihtiyaçlarını karşılar, kusurlarını örtersiniz buyurmaktadır.

8- İyi geçim için gayret edilmelidir

Sabır, tahammül ve iyi niyet esas alınarak karşılıklı kusur ve aksaklıkların üstesinden gelmeye çalışılmalıdır.

Kur’an-ı Kerim’de Yüce Allah:

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

“Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız, Allah’ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz.” (Nisa, 4/ 19) buyurarak erkeklerin eşlerine yumuşak, hoşgörülü ve sabırlı davranmasını, insanın hoşlanmadığı bir şeyin de hakkında hayırlı olabileceğini belirtmiştir.

9- Eşler birbirine emanet olarak verildikleri şuuru ile sabırlı davranmaları gerekir

Eşler birbiriyle iyi geçinmeli ve bu hususta fedakâr olmalıdırlar.

Hiz. Peygamber (s.a.s.) bir hadis-i şeriflerinde **“Bir mümin erkek, bir mümin kadına buğz etmesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir.”** (Müslim, Radâ, 61) buyurarak arzu edilmeyen bir huy sebebiyle hemen boşanma yolunun tercih edilmemesi, bilakis onun güzel ve olumlu yönlerinin dikkate alınmasını öğütlemiştir.

10- Sadakat, güven, vefa ve dürüstlük

Evlilik kurumunun devamında eşler arası güven ve sadakat önemlidir. İletişimsizlik veya sahte davranışlar eşler arasındaki güvensizliğin belirtileridir. Karşılıklı güveni sarsacağı için yalandan sakınmak gerekir. Yalanın beyazı olmaz, yalan kirlidir.

11- Çok küçük sıradan işlerde bile istişareye önem verilmelidir

Bilindiği gibi istişare, bütün kurumsal yapıların işleyişinin ana dinamiğidir. Hiz. Peygamber (s.a.s.) şûra ilkesini hayatı boyunca birçok konuda hassasiyetle uygulamıştır. Ailesinde de aynı duyarlı tutumu göstermiştir. Peygamberler dünyanın en akıllı ve zeki insanları arasından seçilir ki peygamberlere ait sıfatlardan “fetânet” bunu ifade eder. Buna rağmen Hiz. Peygamber (s.a.s.) yapılacak pek çok işte eşleriyle istişare ederdi.

KOCANIN KARISINA KARŞI GÖREVLERİ

Hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurur;

وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ مَعَاوِيَةَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا حَقُّ زَوْجَةِ أَحَدِنَا عَلَيْهِ: قَالَ: أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طُعِمْتَ، وَأَنْ تَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ، وَلَا تَضْرِبَ الْوَجْهَ، وَلَا تُقَبِّحَ، وَلَا تَهْجُرَ إِلَّا فِي الْبَيْتِ.

Hakîm b. Muâviye babası Muâviye'den (r.a) anlatıyor: *"Ey Allah'ın Resûlü! dedim, bizden her biri üzerinde, zevcesinin hakkı nedir?" "Kendin yiyince ona da yedirmen, giydiğin zaman ona da giydirmen, yüzüne vurmaman, ayıplamaman, evin içi hariç onu terk etmemen."* (Ebu Dâvud, Nikâh 42)

Evlenme sırasında erkeğin kadına ödediği veya ödeyeceğini taahhüt ettiği para veya mal (Mehir) kadının hakkıdır.

وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا

“Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin; eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışlarsa onu da afiyetle yeyin.” (Nisa, 4/4)

Erkeğin tüm aile fertlerine karşı önemli görevi helalinden nafakalarını sağlamaktır. Nafaka kişinin bakmakla yükümlü olduğu kimselerin yiyecek, giyecek ve konut giderlerini karşılamak demektir. Nikah işlemi tamamlanınca, kadının nafakası normal ölçüler içinde kocaya aittir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

“Annelerin beslenmesi ve giyimi, uygun bir şekilde çocuğun babasına aittir.”(Bakara, 2/ 233)

Koca, karısının nafakasını temin etmek, giyecek, yiyecek ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Kuşkusuz bunların tespitinde, adamın maddi durumu ve toplumun geleneği esas alınır.

KADININ KOCASINA KARŞI GÖREVLERİ

Kocasına saygılı olmak, onun meşru isteklerini yapmak, ailenin huzur ve düzenini bozacak davranışlardan sakınmak.

Kocasına sevgi ile bağlanmak ve kadınlık görevini yerine getirmek.

Ailenin namus ve şerefini korumak, kocasının evini ve malını muhafaza etmek, harcamalarını normal ölçülerde yapmak ve israftan sakınmak.

Karı koca karşılıklı hak ve görevlerine riayet ettikleri takdirde hem kendileri mutlu olur, hem de böyle mutlu bir yuvada yetiyecek çocuklar, anneye babaya ve topluma saygılı olur.

Sonuç Olarak Yuvada Mutluluğa Nasıl Erişilir?

Görülüyor ki hayat, evlilikle yürür. Ferdin, topluluğun varlığı budur. Bu, tabi fizyolojik bir ihtiyaç, insanın hissi, ruhi, hayal ve hakikatidir. Kalpler bunu söyler, ruhlar bunu ister. Her topluluk varlığını bununla korur. Bunu sağlayan yollara koyulur. Onun için, kıymetli Müslümanlar, evlilik bir nimeti ilahiyedir. Peygamberimizin sünnetidir. Huzur ve saadettir. Birbirini anlamak, birbirine inanmaktır. Samimi bir sevgiyle bağlanan bir kalp düğümüdür.

Yuvada erkek ve kadının arasında biraz kıskançlık olmalıdır. Yalnız bu ölçülü olmalı, aşırı olmamalıdır. Aşırı kıskançlıklar inanç, sevgi ve muhabbet bağlarını koparır, saadeti yok eder. Yuvada erkek ve kadın birbirinin ayıbını yüzüne vurmamalı, örtmesini bilmeli, hisleri yaralayan hallerde sabırlı, müsamahakâr olmalıdır. Erkekler kusurlarını akıllarıyla, kadınlar kalpleriyle düzeltmelidir.

Yuvada hem erkek hem kadın, evden uzak yerlerde eğlence aramamalı; asıl mutluluğu ve neşeyi yuvalarında, birbirlerinde bulmalıdır. Aile içindeki geçim her zaman ölçülü olmalı, gelir-gider dengesi gözetilmeli ve mutlaka iktisat ve tasarruf prensiplerine uyularak gelirden bir kısmı kenara ayrılmalıdır. Aile ödeyemeyeceği borçtan kaçınmalı, israftan sakınmalı, kendi ayakları üzerinde durabilmelidir. Ayrıca aile içindeki üzüntü ve tartışmalar dışarıya yansıtılmamalı; sır ve mahremiyetler sadece eşler arasında kalmalıdır.

Yuvada anne ve baba, çocuklarını gözlerinin nuru, gönüllerinin sevinci, evlilik ağacının en güzel meyvesi, cennet kokulu bir reyhan, yuvanın neşeli cıvıltısı, evin bereket ve saadet kaynağı olarak görmelidir.

Rabbim bizlere basiret ve feraset versin. Evlatlarımızı, eşlerimizi ve neslimizi ifsada uğramış medya içeriklerinden muhafaza eylesin, onları Kur’ân ahlâkı ile yetiştirebilmeyi nasip eylesin.